

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inostranstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in tožila v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 26-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11958.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, petek 14. februarja 1941

Cena posamezni številki din 150

Za poživitev gospodarskega življenja

Gospodarski položaj ljudstva se more zboljšati le na ta način, če se poživijo gospodarsko življenje. Če je industrija krepko razvita in dobro zaposlena, more nuditi zaposlitev ljudem, ki prihajajo z dežele, tega neizčrpnega rezervarja novih ljudskih sil. Če cvete trgovina, če je zaposlena obrt, potem je tudi dovolj kruha za novi naraščaj v mestih in trgih. Če pa je zaposlen naraščaj, če dobe vsi ljudje delo, potem je tudi gospodarsko stanje ljudstva ugodno in znosno tudi v najbolj težkih razmerah.

Vse kaže, da se danes na te osnovne resnice pozablja, ker je vse mnogo bolj usmerjeno na to, da se industriji, trgovini in obrtu otežkoči obstoj, kakor pa olajša. Cela vrsta prav značilnih primerov to le preveč dokazuje.

Tako sta se n. pr. od vsega početka skušala zatreti draginja in dvig cen z nastopom proti legalni trgovini. Vsi protidraginjski predpisi so imeli izrazilo protitrgovsko tendenco. Ti predpisi naj bi zadeli navijanje cen, udarec pa je bil naperjen naravnost na glavo trgovca. In pri tem je v glavnem ostalo, čeprav je indeks cen Narodne banke jasno kazal, kje so se cene najbolj podražile in kje je glavni vzrok sedanje draginje.

Kasneje je zaradi pomanjkanja blaga, ki je bilo predvsem povzročeno tudi po kričavi oblasti zaradi napačnega alarma, da bi vsi ustvarjali rezerve, nastalo novo oviranje trgovine. Nekateri so kar odkrito skušali aprovizacijsko akcijo izvesti tako, da bi bila legalna trgovina sploh ubita. Ponekod se jim je to celo posrečilo. In vendar je jasno, da se razmere ne morejo zboljšati, če se ubije važna gospodarska panoga. Kje pa je tudi le približno enakovredno nadomestilo za posredovalno vlogo trgovca?

Trgovcu so se delale težave pri nabavi blaga, onemogoča se mu pravilna kalkulacija in zahteva se, da žrtvuje substanco svoje trgovine za navidezno ohranitev nekih cen, ki davno ne veljajo več. Ali tisti, ki takšne stvari odredijo, res ne pomislijo, kaj mora nastati, če bo trgovec uničen, če bodo ljudje, ki žive od trgovine, ob kruhu?

A ne samo naši domači, temveč tudi naši zunanji trgovini se delajo ovire na vseh koncih in krajih. Posebno poudene so bile v tem oziru nameravane izvoziške in uvoziške zajednice, ki so jih nekateri hoteli za vsako ceno ustanoviti. Te zajednice ne bi niti najmanj zboljšale našo uvozno in izvozno trgovino, pač pa vse stroške te trgovine znatno povečale, poleg tega pa s svojimi formalističnimi predpisi, s postavljanjem nepotrebnega in samo birokratičnega služečega aparata komplicirale ves izvoz in uvoz, da bi obseg naše zunanje trgovine nazadoval v še večji meri.

Podobno pa se tudi ni niti najmanj podprla naša industrija, o čemer smo tudi že ponovno govorili. Prav tako pa tudi naši obrtniki še vedno čakajo, da se omogočijo obrtu boljši pogoji za obratovanje.

Ko preživljamo politično napele in gospodarsko težke čase, je več ko jasno, da bi morali delati predvsem na to, da se poživijo vse naše gospodarsko življenje, da se omo-

goči vsem gospodarskim panogam čim lažje poslovanje. Izključeno je vendar, da bi si zboljšali položaj z ubijanjem te ali druge gospodarske panoge. Nasprotno morajo vse čim polneje obratovati, ker samo na ta način se morejo premagati težave, ki jih vojna venomer znova prinaša.

Zato je potrebno, da pride do harmoničnega sodelovanja med posameznimi gospodarskimi panogami in onimi, ki izdajajo pred-

pise. Glavni namen teh predpisov mora biti, da urejajo razmere, da vsem nudijo lažje stališče, ne pa da enim kar odkrito groze z uničenjem. Če se izdajajo protidraginjski predpisi, morajo biti ti res naperjeni proti draginji, ne pa proti onim, ki so sami zašli pod njena kolesa. Protidraginjski predpisi morajo izvirati iz samega poslovnega življenja, ne sme pa biti njih izvir domišljava misel, da je prišel sedaj obračun s stanom, ki

morda birokratoma ni po volji.

Zatiranje draginje je težavna stvar, ki zahteva mnogo znanja, mnogo strokovne sposobnosti, ki ni avtomatično zvezana z uradnim položajem. Tudi protidraginjski predpisi morajo služiti pospeševanju gospodarskega življenja, ne pa njegovemu oviranju. Po vseh težkih napakah, ki smo jih že občutili in zaradi katerih trpi vse naše gospodarstvo, bi pač že enkrat mogli nehati s temi napakami.

Trgovci v borbi za stanovsko in državljansko svobodo

Zasedanje Centralnega predstavništva zvez trgovskih združenj je bilo združeno s proslavo krstne slave Srbskega trgovskega združenja. To je dvignilo in poglobilo pomen zasedanja, ker je praznik Srbskega trgovskega združenja posvečen spominu velikega uspeha, ki ga je trgovstvo doseglo v svoji stanovski borbi s pomočjo odločnosti in sloge.

Vodilna misel vseh razprav tridnevnega zasedanja je bila — svoboda stanu in državljanu. To je danes še bolj važno in pereče, kakor je bilo leta 1934, ko se je trgovstvo v Beogradu tako odlično izkazalo na braniku svoje stanovske pravice in svobode. Danes so poleg stanovskih ogroženosti tudi državljanske pravice trgovcev in ostalih gospodarstvenikov. Vzroke in načine tega ogroženja je, kakor smo že zadnjič poročali, nazorno orisal predsednik Savić, ki je govoril iz srca vseh, ko je naglasil:

Radi trpimo za državo, za narod, nočemo pa trpeti zaradi ne-

umnosti in nesposobnosti ljudi, ki so si brez znanja in izkušenj prilastili vlogo gospodarstva. Od Kosova naprej prepevamo junaške pesmi, mrtvi in živi junaki pa so slabičem in sebičnejšim skakalnicam na visoka mesta. In da bi postala tudi poštena in plodna trgovina skakalnica nesposobnih na visoke položaje, se krati trgovcem ne samo stanovska, temveč tudi državljanska svoboda. Bogu božje, carju carjevo dajejo trgovci že od nekdaj in imajo tako vso pravico zahtevati, naj se odpravi in za vselej prepreči brez zakonje, ki se uvaja proti trgovcem. Zapor proti trgovcu vsak dan, ker je na milost in nemilost prepuščen vsakršnemu sumničanju in ovaduštvu.

O vsem tem so delegati iz raznih krajev podajali kričeče primere, soglašali pa so vsi, da trgovstvo potrpežljivo in požrtvovalno prenaša vsa bremena težkih časov ter je pripravljeno vselej na vse žrtve za narod in državo, noče

pa niti za las popustiti od svojih stanovskih in državljskih pravic.

Z veliko pozornostjo in odobravanjem so bili sprejeti vsi izreki predsednika Zveze trg. združenj v Sloveniji Staneta Vidmarja, ki je od informativnega orisa delokroga in poslovanja slovenskih trgovskih organizacij in tehtne udeležbe pri razmotrivanju raznih strokovnih zadev dosegel višek iskrenih simpatij, ko je po obredu slave naglasil, da bodo Slovenci prav tako kakor v stanovski borbi zvesto in požrtvovalno sodelovali z brati Srbi tudi v vseh tegobah in borbah, ki bi jih nam utegnili nakloniti usoda. Z odličnimi gosti vred so vsi delegati in udeleženci navdušeno pozdravili to izjavo, predsednik Savić pa je vse, ki tega še niso vedeli, opozoril, da je Stane Vidmar ne samo preizkušen stanovski borec, temveč tudi jugoslovanski vojni dobrovoljec.

Navedbe raznih delegatov in potek zasedanja po slavi objavimo v prihodnji številki.

Zakaj je naše gospodarsko stanje slabo?

Trgovci izrinjeni z vodilnih mest

V petek 7. t. m. je bila v dvorani Trgovskega kluba v Beogradu na zelo prisrčen način proslavljena slava srbskega trgovskega združenja in zveze trgovskih združenj. Nj. Vel. kralja je zastopal polkovnik Ljubomir Poleksić, patriarha vikarni episkop Valerijan, predsednika ministrskega sveta svetnik Mikić, prisotni pa so bili tudi armijski general Milorad Petrović, odposlanec vojnega ministrstva polkovnik Zuviteo, zastopnik komande mornarice kapetan bojnega broda Ra-

kasović, zastopnik poveljništva žandarmerije major Mlakar, bivši minister inž. Kabalin, podpredsednik beograjske občine Kostić, predsednik trgovinske zbornice Čurić, predsednik obrtniške zbornice Stojanović, zastopnik Narodne banke Novaković in drugi.

Goste, delegate in člane združenj je pozdravil predsednik Nedeljko Savić, ki je v uvodu svojega govora naglasil, da se vrši lepa svečanost tudi letos v miru po zaslugi naše pametne zunanje politike. Nato je nadaljeval:

stije. Nam je potreben mir, da se naša država uredi in gospodarsko okrepi ter uvrsti v vrsto najnaprednejših v Evropi. Kako veliko bi bilo naše veselje, če bi lahko danes na ta slavnostni dan uživali vse blagodati miru ter bi lahko sebi in vam, dragi gostje, pokazali sadove našega dela. Namesto veselja pa moram s težkim srcem pred vami razlagati v imenu stanu, kateremu pripadam, nekaj dejstev, iz katerih se lahko napravi precej nezadovoljivih, da ne rečem težkih zaključkov, ki povzročajo skrb vsakemu resnemu človeku. Resnica pa je treba vedeti, pa naj bo še tako kruta, ker se samo na ta način popravijo napake.

Ko sem v svoji mladosti kot bojevnik v kumanovski bitki gledal z vrhov na plodno kumanovsko polje, sem občutil potrebo najdragocenejših žrtev za osvoboditve, a pozneje v dobi šestletne borbe nas je vse krepila nada, da bomo mi vsi zaživelj na s. tolikimi žrtvami osvobojeni zemlji novo življenje in da bodo našim hrabrim bojevniki armadam sledile armade sposobnih gospodarstvenikov, ki bodo ustvarile nam in našim potomcem pravečati gospodarski raj. V dobi svetov-

Pomemben govor predsednika Nedeljka Savića

V dobi, ko burja vojne razdira prastare kulturne in gospodarske dobrine, v dobi, ko besni po Evropi, Afriki in Aziji vojni požar, ki požira ljudi in imetja, je treba smatrati za veliko srečo ta naš mir. Naš narod, ki je v borbi za svobodo in samostojnost preživel nad 100 zadnjih let in ki je prenašal med balkanskimi vojnami in svetovno vojno največje gorje, zna dobro ceniti svobodo in mir. Njegovo načelo je »Tujega nočem, svojega ne dam«.

Mi trgovci kot delovni del svojega naroda vemo dobro, da bi

vsak nered v našem narodnem življenju, povzročeno od notranjih ali zunanjih vzrokov ali dogodkov, v prvi vrsti zadel naše delo in naš obstoj. Zaradi tega smo že po značaju našega udeleštvovanja zavzeti za red, delo in miroljubno politiko, kar je tudi v interesu najširših narodnih slojev. Poleg te miroljubnosti, ki izhaja iz narave naših udeleštvovanj, smo mi trgovci in gospodarstveniki miroljubni tudi zaradi tega, ker je naš narod zedinjen v svobodni in samostojni državi pod vlado narodne in za narod zaslužne dina-

Kaj prinaša današnja

številka:

Opozarjamo zlasti na naslednje članke:

Zakaj je naše gospodarsko stanje slabo?

Svobodna tribuna.

6% odbitek za onerozne izdatke v pridobnini.

Enotna tastatura za pisalne stroje.

K obsodbam trgovcev.

Dobro mišljeno — slabo zamišljeno.

Težavni finančni položaj

Japonske.

Zaloge in izvoz Sovjetske Rusije.

Odgovor jezikoslovcem pri »Sloveniji« itd.

ne vojne in v dobi izgnanstva po albanski epopeji smo videli, kako se ljudstvo v nevtralnih državah bogati s svojo trgovino in industrijo in kako pametno izkorišča jo nekatere države mir, ki jim ga je naklonila usoda. Spomnimo se samo, koliko vrednost sta imela takrat švicarski frank in grška dramma. Takrat smo prosili Boga, da bi se rešili suženjstva in zedinili in verjeli smo, da bomo pozneje v miru sami sebi pripravili odškodnino vseh gmotnih žrtev. Bog je blagoslovil naše napore, sanje naših mnogih generacij so se izpolnile. Zedinjeni smo v eni državi. Od zunanjih napadov nam je doslej še prizanešeno.

Vprašamo pa se, ali so napredovala naša polja, kakor smo želeli? Ali je naš narod tako sposoben pri delu, kakor je bil junak na bojiščih? Ali smo bogati in ali smo znali, da izkoristimo, kar nam je usoda naklonila v pogledu prirodnega bogastva in tudi v pogledu srečnega naključja miru? Nismo! V ustvarjanju dobrin in organizacije prometa teh dobrin smo se izkazali nevedski in nerodni, ali — če hočete — nesposobni.

To je kruta resnica, katero dokazuje pomanjkanje mnogih predmetov, ki bi jih lahko sami proizvajali v zadostni količini za potrebe prebivalstva in tudi za izvoz. Dokaz te resnice je naglo, mnogokrat neopravičeno dviganje cen vseh predmetov, v prvi vrsti pa onih, ki tvorijo življenjski pogoj širokih potrošniških slojev, in katerih je v naši državi na pretek. V vsem našem gospodarstvu so napravljene hude napake, ki se bodo dale le s težavo popraviti.

Naš sedanji slabi gospodarski položaj se ne more na noben način zadostno opravičiti ali celo zagovarjati. Najmanj pa se more opravičiti dejstvo, da se napake ne popravljajo, nego da se gre iz ene v drugo. Bistvo vsega tega nereda in napak pa je v tem, da so iz vodstva našega gospodarstva izrinjeni pravi gospodarstveniki, dočim so prišli in še prihajajo na njih mesta ljudje, ki bi se morali gospodarstva šele učiti. Ko je že tako, bi se tudi iz tega zla mogla najti pot. Od redova se napreduje do generala, od učenca ljudske šole do profesorja in znanstvenika, od vajenca do mojstra ali trgovca, nikdar pa ne narobe. Kako

bi bilo, če bi iz bolnišnic izrinili zdravnike ter na njih mesta postavili filozofe, če bi iz vojske odpravili oficirje in jih zamenjali z zdravniki? Ali bi bila takrat potrebnim nudena prava pomoč in ali bi bila vojska sposobna za svoje naloge? Ne! Za vsako delo in stroko je potrebna sposobnost. Vsi se morajo učiti. Trgovina je gospodarska panoga mnogih izkušenj in znanja, ki pa se da udeleževati šele po primerni praksi. Absolventi medicine ne operirajo bolnikov, ker je poleg strokovnega znanja medicine potrebna tudi dolga praksa. Redki so primeri, da bi bili nadarjeni ljudje poveljevali vojskam, če niso imeli za seboj vojne izobrazbe in prakse. V moderni vojni je to sploh izključeno. Enako je v trgovini. O tem pa nihče ne vodi računa. Z vodilnih mest našega gospodarstva in trgovine so izrinjeni pravi gospodarstveniki in pravi trgovci. Nered v gospodarstvu in trgovini ni nastal zaradi pomanjkanja dobre volje onih, ki gospodarstvo vodijo v tem kritičnem času, marveč zaradi njihovega neznanja in nesposobnosti za delo, ki so se ga lotili. Nesposobnost je veliko zlo in ima še hujše posledice, kakor očitna zlo-namernost.

Posledice gospodarskega nerada pri nas občutimo vsi. Občutijo jih proizvajalci, ter zmanjšujejo promet svojih proizvodov, občutijo jih trgovci, ker ni najvažnejšega pogoja kalkulacije, ko se z denarjem od prodanih predmetov ne dajo kupiti novi v isti količini, marveč vedno v manjši in se tako trgovčeva imovina zmanjšuje od dneva do dneva. Občutijo pa te posledice tudi potrošniki, ko postajajo cene vsak dan višje, dočim so dohodki isti ali se pa celo zmanjšujejo. V tem neredu je največja nesreča za nas vse v naslednjem:

Nas trgovcev nihče ne vpraša, kako bi bilo treba delati; celo naših sugestij nihče ne mara, a ko storjene napake povzročijo hude posledice, pade vsa krivda na trgovce. Posledice takega dela so padle na glave naših, v ogromnem številu nedolžnih članov. Postali so žrtve najhujšega preganjanja in kaznovanja. Krivične obdolžitve, preganjanja in poniževanja se vrstijo in množijo od dne do dne, pri tem se slabi davčna moč gospodarstvenikov, v dušah preganjanj pa narašča ogorčenje. Nacionalni trgovci so nam sedaj najbolj potrebni, a vedno manj jih je. Gmotno šibkejši propadajo, gmotno močnejši pa zapuščajo svoj poklic, da bi živeli od tega, kar še imajo, in da bi se rešili od preganjanja, ki jim vsak dan preti. Kam vodi tako delo je razumljivo. Ni bilo potrebno, da je prišlo do takega stanja, a ker je prišlo, je treba vse čimprej in temeljito popraviti.

Dragi gostje, oprostite, če vam morda vzbuja slabo voljo opisovanje teh temnih strani našega gospodarskega in javnega življenja. Te temne strani pa sem moral prikazati zaradi zaslužnega nacionalnega stanu, ki po krivici trpi, in tudi zaradi resnice, ki jo je treba spoznati. Tudi v naši javnosti so napačna mnenja in zato je treba poznati vso pravo resnico, da bi se lahko vsi posvetili delu za red in pravičnost v našem skupnem domu, v katerem je treba popraviti vse napake, v prvi vrsti pa preprečiti vse, kar bi moglo imeti za posledico najhujše — našo propast. Mi nacionalni trgovci in gospodarstveniki imamo trdno voljo in brezmejno nado v zmago resnice in pravice.

POSOJILA

različna, preskrbljivo hitro in brez kakšnega predplačila

Rudolf Zore

LJUBLJANA - Gledališka 12
Znamka 3 din

Dobro mišljeno — a slabo zamišljeno

Oskrba državnih nameščenec z živili

Tako silno težaven je pri današnji draginji položaj vseh javnih nameščenec, da je res že čas, da se stori nekaj za zboljšanje njih gmotnega položaja. Položaj javnih nameščenec je postal že tako slab, da se zdi, da je vsak ukrep dober, samo če omili vsaj do neke mere njih težave. Zato je marsikdo sprejel v prvem hipu z odobravanjem vest, da namerava država dobaviti državnim nameščenecem živila po zelo ugodni ceni, da se s tem zboljša njih težavni položaj. Kakor se nadalje poroča, bi država dala v ta namen 600 milijonov din, nabavila hrano, ki bi se potem razdeljevala po nabavljalnih zadrugah državnih nameščenec. V Zagrebu da se je tudi že ustanovil akcijski odbor, ki naj ustanovi zadrugo javnih nameščenec zaradi te nameravane vladne akcije. Po teh podrobnostih o nameravani pomoči drž. nameščenecem pa ni mogoče reči nis drugega kakor: dobro mišljena stvar je postala slaba stvar, ker je vseskozi slabo zamišljena.

Najprej nekaj načelnih besed. Čeprav je draginja živil velika in čeprav tudi primanjkuje živil, vendar zaradi tega le ni treba, da bi padli nazaj v one čase, ko je prejemal uradnik plačo v naturi. Zato bi moralj vsi uradniki, ki se količkaj zavedajo prednosti, katere so jim priborili njih predniki, proti takšnemu načinu pomoči odločno protestirati. Vendar si uradniki ne bodo pustili jemati pravice, da sami odločajo, kako porabijo svojo plačo, ne pa da se jim pošljejo živila po preudarku drugih. Ni mogoče reči nič drugega, kakor da bi bila takšna pomoč silno reakcionarna.

A tudi silno nesmotrena. Vsa ta akcija bi bila še nekako razumljiva, če bi država sama imela te količine živil, ki bi bile potrebne za nameravano akcijo. Toda država teh količin nima, ona mora vsa — in ne samo del — živila kupiti. Kakšen smisel pa naj ima, če država najprej kupi ta živila, nato pa jih s 600 milijonsko izgubo prodaja nameščenecem po znižani ceni? Naj bi raje kar direktno dala teh 600 milijonov nameščenecem in bi jim na ta način mnogo bolj pomagala, poleg tega pa sama ne bi imela prav nobenih situosti. Pri nas imamo okoli 270.000 javnih nameščenec, če bi se med te razdelilo 600 milijonov na enak način, bi dobil vsak okoli 2000 dinarjev. Ni to posebno veliko, toda kot enkratni draginjski dodatek bi se vsakemu uradniku poznal. Vsa bi si kupil to, kar najbolj potrebuje. Saj tudi nikjer ni rečeno, da vsi drž. nameščeneci potrebujejo ista živila. V žitorodnih krajih jim najbrže ne primanjkuje v tej meri moke ko v krajih s čisto drugo kulturo. Zato pa je edino pravilno, da se da uradnikom denar, ne pa da se jim plačuje dodatek v naturi.

Nameravana akcija pa ima še drugo osnovno napako. Če se država pojavi nakrat na trgu kot kupec tako velikih količin živil, je neizogibno, da bodo cene še bolj narasle. Dvig cen bo na ta način ubil ves učinek nameravane akcije. Če pa bi nameščeneci sami kupovali živila za isti znesek, bo pritisk na trgu mnogo manjši, ker se bo razdelil enakomerno po vsej državi, poleg tega pa tudi na najbolj raznovrstne predmete in ne samo na ene. Ne glede na to, pa bodo nameščeneci sami najlaže kupili mnogo bolj, kakor pa država, ki se dosedaj pač še ni proslavila s svojimi kupčijskimi talenti. Tudi iz tega razloga se mora nameravana akcija samo odkle-

niti. Veljala bi mnogo, dala pa le malo.

Še prav posebno pa je nesrečna zamisel, da bi se ta živila delila po nabavljalnih zadrugah. Da se nam ne bo očitalo aprioristično stališče, navajamo v potrdilo svoje »rditve« Slovenec, ki je znan kot list, ki vseskozi podpira združništvo. »Slovenec« namreč pravi, ko poroča o nameravani akciji, naslednje: »Smatramo, da se mora ta akcija izvesti naravnost, ne pa indirektno! Kajti doslej smo imeli z indirektnimi akcijami slabe izkušnje. Združništvo drž. uslužbenec je sicer veliko storilo v korist svojega članstva, ni pa v polni meri izpolnilo onega, kar je bil dejansko cilj, da bi nadoknadilo izpadek kupne moči drž. uslužbenec zaradi prenizkih plač. Boljša je direktna pot z zvišanjem prejemkov v isti višini.« Tako »Slovenec« in njegova izvajanja se popolnoma krijejo z našimi.

Sicer pa je treba pripomniti, da vsi drž. nameščeneci sploh niso včlanjeni v nabavljalnih zadrugah. Ustanoviti bi se morale samo zaradi teh 600 milijonov din nove

zadruge. Nov aparat bi se moral postaviti, ta aparat pa ne bi bil zastoj, temveč bi bil nasprotno drag. Plačati bi ga morala država ali pa nameščeneci sami, ker bi se plačal pač iz onih 600 milijonov din. Ne v enem ne v drugem primeru ne bi bil ta izdelek upravičen, kajti danes, ko je tako trda za denar, je treba gledati na vsak dinar. Neoprostljiva lahkomišelnost bi bila zaradi slabe zasnovane metati denar za nepotreben upravninski aparat.

Končno pa moramo pritrditi »Slovenec« tudi v tem, da se mora spremeniti dosedanja način finansiranja državnih potreb in da ni mogoče več zviševati davkov niti ne bi bilo prav, če bi se država še nadalje zatekala za sredstvo v emisijsko banko. V obeh primerih se morajo cene znova dvigniti in vsa državna pomoč nameščenecem bi bila kljub težki obremenitvi drž. blagajne le navidezna.

Ne zadostuje samo dobro mišljena akcija, temveč mora biti tudi dobro zamišljena. Misel plačila doklade drž. nameščenecem v naturi pa prav gotovo ni dobro zamišljena akcija.

Odgovor enemu od jezikoslovcev pri „Sloveniji“

Niti najmanj ni bila naša namera, da bi začeli kakšno polemiko s »Slovenijo«, ko smo jezikoslovce pri »Sloveniji« vprašali, kako naj se nadomesti »veleblagovnica« z bolj slovensko besedo. Samo za to nam je šlo, ne pa za tekmovalje v duhovitostih ali celo posiljenih duhovitostih. Obžalujemo, da na svoje vprašanje nismo dobili nobenega odgovora. Kajti predlog »Slovenije«, da bi uporabljal za veleblagovnice opis: »veleprodajalna ali veletrgovina z mešanim manjvrednim blagom« je tako neresen, da se sploh ne more smatrati kot odgovor. Kje na svetu pa so iztaknili jezikoslovci pri »Sloveniji« poslovnega človeka, ki bi javno označeval svoje blago kot manjvredno? Ne glede na to, pa je ta označba tudi napačna.

Popolnoma brez podlage je tudi očitka, da nemško gledamo na slovensko besedoslovje, ko sprašujemo »Slovenijo«, kako bi se po slovensko reklo »Einheitsgeschäft«. To ni ne nemško in ne drugačno gledanje, temveč samo prizadevanje, da bi za določeno pojem dobili enako določeno slovensko besedo. V ljudstvu takšnih besed seveda ni in jih tudi biti ne more, ker

naš narod teh pojmov sploh ne pozna, kar se vidi tudi iz »Slovenije« same. Zato treba te nove besede ustvariti. Mislili in upali smo, da smo se obrnili na pravi naslov, ko smo prosili jezikoslovce pri »Sloveniji«, da nam povedo slovensko pravilno besedo za veleblagovnico. Žal pa nas je »Slovenija« globoko razočarala, ko je navetovala čisto nemogoč naslov. V poslovnem življenju morajo biti nazivi kratki, a jasni. Kdo pa bo uporabljal kilometrsko dolg naslov veleprodajalnica z mešanim manjvrednim blagom za veleblagovnico, zlasti še, ko je celo ta opisujoči naziv vsebinsko napačen!

Nikamor ne pridemo, če bomo le kritizirali, včasih je treba tudi povedati, kako je prav. »Slovenija« ni bila zadovoljna z našo veleblagovnico. Prav! Vprašali smo, kako bi se reklo pravilno in bili seveda tudi pripravljeni njen nasvet sprejeti.

Odgovora pa nismo dobili in zato nam ne preostaja drugega — kakor da ostanemo pri veleblagovnici, dokler nam jezikoslovci pri »Sloveniji« ne povedo boljše besede.

Politične vesti

Svetovno-politični položaj se silno postruje, kakor kažejo poročila iz vsega sveta. Tako je izjavil avstralski ministrski predsednik, da prehaja vojna sedaj v drugo razvojno dobo, ki bo imela značaj največje nevarnosti. — Japonska se očitno pripravlja za vojni nastop proti Angliji in Združenim državam. Te so že pozvale vse svoje državljane, da se takoj vrnejo v domovino. — Listi nadalje pišejo, da bo Vel. Britanija pretrgala diplomatske odnose tudi z Bolgarsko. — Iz Turčije poročajo, da je turška vojska končala vse priprave. — Nemške čete v Romuniji so znatno pomnožene. — Velik pomen se pripisuje tudi sestankoma gen. Franca z Mussolinijem in maršalom Pétainom. — Iz Sofije pa prihaja celo vest o trojnem paktu med Nemčijo, Sovjetsko Rusijo in Bolgarsko. — Niti s tem pa še daleč niso izčrpane vse vesti, ki govore o močnem razširjenju sedanje vojne.

Bolgarski tehnik »Jutrišnja Bolgarska« je objavil uvodnik, zakaj

»Picollo« poroča iz Budapešte, da se v tamkajšnjih političnih krogih govori, da je med Bolgarsko in Turčijo prišlo do sporazuma o umaknitvi bolgarskih in turških čet z meje. Ta vest pa dosedaj še ni potrjena niti v Sofiji niti v Ankari.

Popolnoma različno se poroča o misiji tajnika sovjetskega zun. komisariata Soboljeva. Nekateri listi pišejo, da je ponudil Bolgarski vojaško zvezo s Sovjetsko Rusijo, angleški listi pa trde, da je izjavil, da Bolgarska ne sme računati na sovjetsko pomoč.

Gen. Franco se je sestal z Mussolinijem v Bordigheri na italijanski Rivieri. Sestanek je trajal skoraj ves dan in je prišlo med obema državnikoma do popolnega soglasja, kakor naglašala oficialno sporočilo. V glavnem sta govorila o sedanji vojni in preureditvi Evrope. Španija je še nadalje solidarna z državami osi.

Gen. Franco in zun. minister Suñer sta se iz Bordighere odpeljala v Montpellier, kjer sta gosta maršala Pétaina. Razgovoru gen. Franca in maršala Pétaina pripisujejo vsi diplomati velik pomen.

Ameriški listi poročajo, da gre pri sedanjih pogajanjih med generalom Francem in Mussolinijem ter pri sestanku med gen. Francem in maršalom Pétainom za to, da bi dobile Italija in Nemčija oporišča v zapadnem delu Sredozemskega morja.

V berlinskih uradnih krogih ponovno zavračajo Churchillovo trditve, da bi Nemčija hotela balkanske države zaplesti v vojno. Uradni berlinski krogi poudarjajo, da hoče Nemčija ohraniti na Balkanu mir. Nadalje se opozarja v Berlinu, da imajo balkanske države velik gospodarski pomen za Nemčijo in da ima Nemčija sklenjene z vsemi državami Balkana važne trgovinske dogovore, tako tudi z Grčijo in Turčijo. Končno se naglašava, da sicer Anglija pritiska na Grčijo, da bi prekinila svoje diplomatske odnose z Nemčijo, da pa tega Grčija neče storiti.

O Churchillovem govoru piše »Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz«, da je hotel Churchill s svojim govorom samo prikriti svoje in tuje politične neuspehe. Anglijo je pokazal v ugodni luči, da bi močnejše vplival na balkanske države. Zato ni govoril o razvalinah v britanskem carstvu ter o potopljenih ladjah, temveč je v prvi vrsti govoril o trdi angleški roki. Churchill da si hudo prizadeva, da bi napravil močan vtis na Balkanu, še preden bo nova situacija razbila njegove upe.

Rimska »Tribuna« poroča, da sta se maršal Pétain in Laval sporazumela. Na kateri podlagi, da se je dosegel sporazum, o tem se še ne poroča.

Vest, da bi general Franco nameraval posredovati med Londonom in Rimom, se iz Berlina odločno zanika.

Položaj na bojiščih se zadnje dni ni bistveno spremenil. Angleži poročajo predvsem o napredovanju svojih čet v Abesiniji. Nemška letala so bombardirala Bengazi. Zelo oživljeno je bilo delovanje nemških in angleških letal. Tudi aktivnost nemških letal in podmornic proti angleškim trgovskim ladjam se je močno povečala.

Angleži poročajo, da so zavzele El Gheno v Eritreji. Operacije proti Kerenu napredujejo po angleških vesteh ugodno.

Zaslišanje Willkieja pred ameriškim senatom je trajalo dve uri. Poleg že javljenih izjav je dejal Willkie tudi tole: Če bi Vel. Britanija v vojni propadla in se Nemčija polastila angleškega brodogradništva, potem so Združene države v dveh mesecih v vojni, toda čisto osamljene. Združene države se torej danes ne bore za Anglijo, temveč za Anglijo, da skupno ohranita svetovno demokracijo. Združene države zato morajo pomagati Angliji. Ameriška pomoč pa naj se omeji samo na Anglijo, Grčijo in Kitajsko. Anglija more doživeti brodogradništvo, če ameriška pomoč ne bo dovolj hitra in izdatna. Willkie je nadalje izjavil, da je tudi za to, da se omeje pooblastila predsednika. Willkie je nadalje izrekel svoje prepričanje, da bo Anglija vzdržala nemški spomladanski udarec. Če zmaga Anglija, ne bo obvarovana samo svetovna demokracija, temveč bodo oživele zopet vse danes zatrite demokracije v manjših državah. Z Willkiejem je bilo končano zasliševanje strokovnjakov pred ameriškim senatom.

Ameriški mornariški minister Knox je nastopil proti Willkiejevi zahtevi, da dajo Združene države vsak mesec Angliji po 5 do 10 rusilcev, ker da Združene države toliko število rusilcev ne morejo pogrešati in jih imajo zadosti komaj za sedanjo razvrstitev ladij. Willkie je nato odgovoril, da so mu dobro poučeni ljudje izjavili, da morejo Združene države poslati Angliji še nove rusilce. 50 ameriških rusilcev, ki jih je že dobila Anglija, se je odlično obneslo.

Rudolf Rakuša, Maribor:

Enotna tastatura za naše pisalne stroje

Teško bi se dalo ugotoviti, koliko ljudi uporablja v Sloveniji pisalni stroj. Nedvomno pa je število prav veliko, saj ga ima danes tudi že zasebnik, če ima opravka z večjo korespondenco, dočim si pisarne brez pisalnega stroja ne moremo sploh več misliti. Kako važno je tipkanje, nam najbolj predoči dejstvo, da se učij v naših trgovskih šolah in tečajih letno najmanj tisoč ljudi strojepisja. Koliko zasebnikov pa se nauči primitivnega tipkanja brez sistematičnega šolanja, to se seveda odteguje vsaki statistiki.

Na vsak način je torej pisalni stroj važen narodnogospodarski činitelj, ki zasluži vsestransko pozornost. Tovarne pisalnih strojev so danes že v toliki meri normalne funkcije posameznih delov, da se stroji raznih tip komaj razlikujejo med seboj. Obseg tastature, oblika običajne pika-pisave, funkcija izločileca, prostoteka in raznih vrst tabulatorja, oblika motka, vse je več ali manj tipizirano, kar je za splošnost, posebno pa seveda še za tovarne velike praktične prednosti.

A. Normirana tastatura

Če se dajo normirati posamezni deli stroja, je zato tem bolj obznavati, da Slovenci še danes nimamo enotne razporeditve črk in znakov na tastaturi pisalnih strojev. Pogledati si je treba samo mesto šumnikov in raznih modelih in takoj vidimo pravi kaos. Ker je na naših trg. šolah obvezno predpisan desetprstni sistem in se ga zato tudi v praksi poslužuje veliki del stenotipistk, zato je vsaka sprememba v razporeditvi črk in znakov velika motnja pri mehaniziranju tipkanja, če mora pisec spremeniti stroj. Enotnost tastature zato ni samo zahteva so-

dobnega strojepisnega pouka (primerjaj avtorjev učbenik »Strojepis« v slovenski, hrvaški in cirilski izdaji), temveč tudi zahteva prakse in velika razbremenitev zastopnikov strojepisnih tovarn, ki bi bili s tem definitivno rešeni problema, kaka razporeditev je najboljša.

Večina črk na slovenski tastaturi je ohranila svoje mesto po mednarodni normi, določeni v Torontu leta 1888. Problematična je zato le določitev mesta šumnikom č, š, ž, (č) in najvažnejšim ločilom. V prvem delu članka se ne bom dotaknil vprašanja, ali je splošna razporeditev črk iz l. 1888. pravilna in racionalna, temveč bom le skušal na znanstveni osnovi dokončno določiti mesto prej navedenim spornim črkam in ločilom.

V svoji razpravi »Glasniki in zložki v slovenščini« (Letno poročilo drž. trg. akademije v Mariboru 1929/30) sem ugotovil pogostnost glasnikov in zložkov (soglasniških skupin) na 100.000 zlogov. Sporni glasniki imajo naslednjo iteracijo:

č 3895
š 2210
ž 1788

Iz pogostnosti sledi nujno, da dobi č skrajno desno tipko osnovnega položaja (poleg 1), desno od č pride š, nad š pa pride poleg črke p črka ž. Pozicija črke š desno od č nam omogoča tudi gladko tipkanje skupine šč, ki ima znatno pogostnost 200.

Glede normiranja vejice, pike in ločilne črtice kaže, da se držimo razporeditve, ki jo ima normirana tastatura za nemški jezik (DIN 2112 iz l. 1936.). Kot osnovo vzamem stroj s 44 tipkami (88 značkami), ki jih ima danes tudi vsak mali pisalni stroj.

Normirana slovenska tastatura.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	č	u	š
Q	W	E	R	T	Z	U	I	O	P	Z	
A	S	D	F	G	H	J	K	L	Č	S	
Y	X	C	V	B	N	M	?	!	:		

Normirana slov. tastatura

Naslednji pregled nam kaže obremenitev posameznih prstov v odstotkih. Za črke sem izračunal odstotke po zgoraj citirani iteraciji, za ločila pa sem posnel procente po razpravi: Ing. Karl Levasseur: Kritik des Tastenfeldes der Schreibmaschine (Deutsche Kurzschrift, Bayreuth, 1936/37).

Obremenitev prstov v %.

	leva roka					desna roka					Skupaj
	skupaj	4	3	2	1	1	2	3	4	skupaj	
osnovni položaji	17:46	9:03	4:59	3:10	10:14	3:94	3:43	4:67	1:62	13:66	31.12
1 razdalja	27:76	0:00	0:00	10:35	1:42	1:05	1:84	0:86	0:84	0:92	68.88
		0:00	0:00	0:65	1:41	2:03	2:19	1:24	0:12	0:07	
				1:59	3:21	0:06	0:08		0:14		
	45:22	9:03	4:59	14:10	16:90	18:60	14:54	14:83	6:81	54:78	100.00

Obremenitev prstov v %

Številka 1 v prvi vrsti pomeni kazalec, 2 sredinec, 3 prstane in 4 mezinec. Naslednja vrsta kaže osnovni položaj prstov asdf, jklč, v katerem prstom ni treba napraviti nikake poti. V naslednji koloni se morajo prsti stegniti ozir. skrčiti za 1 razdaljo. Že bežen pogled na razpredelbo nam pove, da tastatura ni idealna, ker imajo prsti v osnovnem položaju samo 31% vseh udarcev. Toda sedaj ni naš namen kritizirati tastature, temveč le dokazati, da je razpo-

reditev spornih črk č, š, ž in ločil na navedeni način najboljša.

V najvišji vrsti se nahajajo števniki, nemški preglasniki in ostali znaki, potrebni pri tipkanju. Nemški preglasniki so v toliko potrebni, ker se v naših pisarnah dopisuje razven v slovenščini in srbohrvaščini še največ v nemščini. Ker nimamo na tastaturi tipk za veliki A, O in U, uporabljamo pri tipkanju nemškega teksta za te sorazmerno redke črke Ae, Oe in Ue. Umevno je, da si bo dala pisarna, ki korespondira v fran-

coščini, na teh mestih montirati tipke z akcenti, na standardnih strojih, ki imajo danes po večini 45 ali 46 tipk, pa tako nahajamo mrtvo tipko z najvažnejšima akcentoma. Vzporedni znak na tipki ä ni ulomek 1/2, ki se danes večinoma najde na tem mestu, temveč apostrof. Tudi nemška normi-

rana tastatura je opustila ulomek, ki se da z lahkoto nadomestiti s kombinacijo, dočim je izpuščaj čisto neobhodno potreben. Znak é dobi isti prijem kakor č, kar bo nedvomno koristilo mehanizaciji.

Zanimati nas mora, ali je potrebna za hrvaščino druga razporeditev spornih črk kakor za slo-

venščino. V naslednjem pregledu podam zato tabelarni pregled obremenitve za hrvaški jezik. Odstotke sem izračunal po iteracijskih številkah, ki jih je dobil za hrvaščino prof. Slavo Dragić in objavil v »Stenografu«. Tudi tukaj sem posnel pogostnost za ločila po Levasseurju.

Zaloge in izvoz Sovjetske Rusije

Rastoče pomanjkanje živil in industrijskih surovin v Evropi, ki ga znatno povečujeta vojna in pomorska blokada, obrača vedno bolj pozornost Evrope na Sovjetsko Rusijo kot zakladnico. Zadnji čas so pričeli v tej zvezi pisati o Rusiji tudi italijanski listi, ki pri tem naglašajo velikansko razsežnost te države in njeno kmetijsko bogastvo.

Tako se v teh listih naglašava tudi velik napredek ruskega kmetijstva zaradi moderne obdelave zemlje in uvedbe novih metod pri sejanju žita in spravljanju semen. Žitna polja so postala pod vodstvom zadržave prave »tvornice zrnja«. Za žito uporaben predel Rusije se vleče iz Evrope preko cele Srednje Sibirije in ima središče za Evropo v Ukrajini. Pomen te dežele je seveda tem večji, ker leži bližje in ker je že pred prvo svetovno vojno mnogo izvažala.

Po italijanskih statistikah se ceni pridelek pšenice v glavnih severnih kmetijskih državah takole:

	milij. q
1. Sovjetska Rusija	408
2. Zed. države Sev. A.	253
3. Kitajska	173
4. Indija	100
5. Kanada	99
6. Italija	80

Ker se je pridelek pšenice medtem še zvišal za 100 milijonov q in so napredovale tudi druge vrste žita, se računa, da Rusija lahko izvozi 50 do 60 milijonov q pšenice ali ravno dovolj za kontinentalno Evropo. Poleg tega se ceni pridelek ječmena na 82 milijonov q, pridelek rži na 54% svetovne proizvodnje, koruze na 27 milijonov, ovsu na 170 milijonov q, pri katerem je tudi prva na svetu. Razumljivo je seveda, da je prevoz tega blaga zelo otežkočen, kar ni brez pomena za sedanji razvoj razmer na Balkanu, ki se čedalje bolj upošteva kot edina šve prostota pot za italijanske nabave z vzhoda.

Prav tako pa postaja važen tudi ruski bombaž, ki ga imenujejo »bogastvo bodočnosti«. Za lan in konopljo je Rusija na prvem mestu svetovne produkcije (70 in 25%). Oboje je važno za izvoz. V zadnjem času pa je pomen teh dveh dohitela proizvodnja bombaža, ki ga prideluje Zveza že na 500.000 hektarih zemljišča in si je z njim že pridobila tretje mesto v svetovni produkciji.

Kot zadnje podatke navajajo italijanski listi sledečo porazdelitev bombažnega pridelka:

	milij. q
1. Zed. države S. A.	25,6
2. Indija	9,07
3. SSSR	8,8
4. Brazilija	4,56

»Bombažni čudež«, kakor ga imenujejo, je bil omogočen z veliko skrbjo za to kulturo, zlasti z novimi kanalizacijami za namakanje polja v Turkestanu in na Krimu. Velikanski pašniki so spremenjeni v plantaže za bombaž tudi v drugih deželah, posebno v Turkmenistanu in Uzbekistanu. Važno je, da so se evropske predilnice zelo naglo prilagodile ruskemu bombažu, četudi še ni po kakovosti dosegel ameriškega.

Zelo naglo pa narašča tudi proizvodnja sladkorne pese v Sovjet-

ski Rusiji, kjer so sodelovali baje nemški strokovnjaki.

Proizvodnja sladkorja je narasla že na 24 milijonov kvintalov, s čimer je bil dosežen nemški rekord. Poleg tega je pa že tudi proizvodnja čaja v SSSR popolnoma pokrila domačo porabo in se vedno bolj ponuja blago za izvoz.

Zanimivo je, da se v italijanskih podatkih naglašava nov napredek tudi v ruski živinoreji. Tako cenijo število goveda na 66 milijonov glav (takoj za Indijo), število ovc na 102 milijona (takoj za Avstralijo). Za konje pa je Rusija na prvem mestu, za prašiče na tretjem (takoj za Kitajsko in USA). Tudi živinoreja krije vso domačo porabo in daje že velike množine blaga za izvoz. Le zaradi opreme doslej ni mogla tekrovati na živinskih trgih z ameriški klavnici, deloma tudi zaradi razdalje in pa zaradi preslabotne konzervne industrije. Zadnji dve leti pa se

vidi tudi v tem področju gospodarstva nagel razvoj. Po mnenju italijanskega tiska je Sovjetska Rusija s tem svojim silnim napredkom in bogastvom »dala kontinentalni Evropi večjo razpoložljivost zalog prav tistega blaga, katerega nam zaradi vojne primanjkuje. To rusko-evropsko sodelovanje je sad spretne politike osišča in Moskve in pomeni vzpostavitev gospodarskih stikov, ki so obstajali že pred svetovno vojno, oziroma je — z drugimi besedami izraženo — vzporeditev gospodarskih naporov med Evropo in Rusko Azijo. To medkontinentalno sodelovanje se bo raztegnilo vse do Kitajske in Japonske, zlasti še s pomočjo nove železniške politike v Sovjetski zvezi (spojitev evropskih prog z ruskimi — transsibirsko, turkestanško-sibirsko). Tudi izvršitev velikih prekopov med ruskimi rekami bo pospešila to izmenjavo blaga med SSSR in silami osi.

Težavni finančni položaj Japonske

Japonski parlament se je pred kratkim sestal. Vlada mu je predložila novi proračun, ki je tako visok, kakor še ni bil nikoli predložen japonskemu parlamentu. Državne izdatke predvideva novi proračun za proračunsko leto 1941/42, ki se začne 1. aprila, v višini 11 milijard jen, to je za poldrugo milijardo jen več, kakor pa je znašal letošnji proračun. Vsi redni državni dohodki pa so proračunani na samo 4 in pol milijarde jen, da nastaja deficit v višini 6 in pol milijarde jen. Ta deficit se bo mogel pokriti samo s posojili. Proračuni občin in dežel pa zahtevajo nadaljnjih 4 milijard jen izdatkov. Poleg tega pa se zahteva od prebivalstva, da plača za finansiranje vojno-industrijske ekspanzije še 6 milijard jen. Vlada potrebuje torej skupno 21 milijard jen, ves narodni dohodek Japonske pa se ceni samo na 26 do 29 milijard jen. To dokazuje, da je Japonska v finančnem oziru že dosegla gornjo mejo. Pri vsej veliki skromnosti

japonskega prebivalstva preostaja japonskemu prebivalstvu od narodnega dohodka samo ena četrтина, kar je vsekakor mnogo premalo. Konsolidirani državni dolg Japonske je zaradi vojne proti Kitajski narasel od 9 in pol na skoraj 26 milijard jen. Posojila s katerimi se je kril ta velikanski deficit, je podpisalo prebivalstvo komaj eno petino. Vse ostale štiri petine so morale prevzeti banke, ki so neprestano pod silnim pritiskom vlade. V zadnjem polletju se je stalno večal odstotek neplasiliranih državnih posojil. Banke so morale zaradi velikih vojnih potreb vlade še bolj omejiti dajanje kreditov zasebnemu gospodarstvu. Japonski bankirji sicer vidijo pred seboj finančno brezno, pred katerim so že danes japonske državne financé, toda javno tega ne smejo povedati, ker bi sicer veljali kot slabi rodoljubi. Zato bo tudi japonski parlament brez vsakega ugovora izglasoval predloženi proračun, pa naj bi bil še tako visok.

Povpraševanje po našem blagu v tujini

15 — Carigrad: baterije za žepne svetilke, papirne vrečice, kemični proizvodi,
16 — Praga: surova slama, salama, med, razna semena,
17 — Rim: surova koža,
18 — Dresden: oglec, kostna moka, modra galica, acetone,
19 — Goeteborg (Švedska): suhe češplje, suho sadje, hmelj, surovine za kavine surogate,
20 — Trst: svinjska mast,
21 — Bagdad: cigaretni papir,
22 — Helsinki: kostna moka,
23 — Dunaj: med,
24 — Lisabona: poljsko in vrtno seme,
25 — Gravenhage: iščejo se izvozniki rumenjakov in beljakov.
26 — Kodanj: ekstrakti za strojenje kož, čreva, magnezit, sadje, češplje, ribje konzerve,
27 — Tirana: krma, kokalj, rezanci, sladkorne repe, povrtina, krompir,

28 — Amsterdam: nov koruzni zdrob in koruzno pšeno, debela moka iz riža, kocke za juho (začimba), pecivni prašek,
29 — Helsinki: zdravila in kemikalije, zdravilne rastline,
30 — Stockholm: živalska mast.

Ponudbe tujega blaga:

7 — Praga: išče se zveza s trgovci ženske in otroške konfekcije,
8 — Mersin: neka firma ponuja bombažne odpadke, oljnata semena, suho grozdje, rumeni vosek, konoplino predivo in lešnike,
9 — Gravenhage: ponujajo se irkubatorji, ki se grejejo s petrolejem.
*
Interesenti naj se za naslove obrnejo na Informacijski oddelek (Obaveštajni otek) Direkcije za zunanjo trgovino v Beogradu, poštni predal 818.

